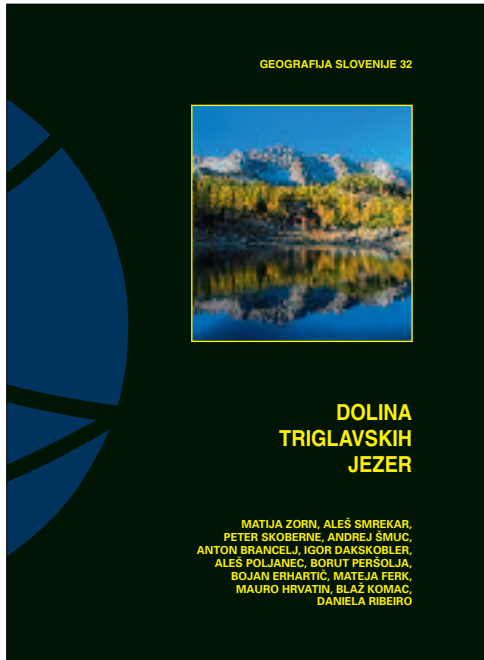

KNJIŽEVNOST

Matija Zorn, Aleš Smrekar, Peter Skoberne, Andrej Šmuc, Anton Brancelj, Igor Dakskobler, Aleš Poljanec, Borut Peršolja, Bojan Erhartič, Mateja Ferk, Mauro Hrvatin, Blaž Komac, Daniela Ribeiro: Dolina Triglavskih jezer

Geografija Slovenije 32

Ljubljana 2015: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 140 strani, 113 slik, 6 preglednic, ISBN 978-961-254-811-7

Leta 2014 je Triglavski narodni park obhajal 90-letnico prvega zavarovanja na svojem območju, to je vzpostavitve dvajsetletnega varstvenega režima na območju Doline Triglavskih jezer leta 1924. Ob tej priložnosti je bil 5. in 6. septembra 2014 v Koči pri Triglavskih jezerih organiziran znanstveni posvet (glej rubriko zborovanja v Geografskem vestniku 86-2), obletnici pa je posvečena tudi pričujoča znanstvena monografija v zbirki Geografija Slovenije. V tej knjižni zbirki je leta 2012 izšla knjiga Geomorfološka dediščina v Dolini Triglavskih jezer, ki jo je napisal Bojan Erhartič, ki je s to temo pridobil doktorski naziv. Veliko prezgodaj tragično preminulemu Bojanu, ki je bil tudi eden izmed pobudnikov omenjenega posveta, je posvečena tudi ta knjiga.

Na začetku 10. poglavja na strani 113 lahko preberemo, da je prva naravovarstvena misel na slovenskem ozemlju stara že več kot 170 let. Saški kralj Friderik Avgust II. je takrat ob ogledu blagajevga volčina priporočil Kranjcem njegovo varovanje preprosto zato, »ker je lep«. Lepota narave je bila osrednji motiv tudi za zavarovanje Doline Triglavskih jezer. Z vprašanjem lepote se zato knjiga začne in končuje. V zadnjem poglavju sta se Aleš Smrekar in Bojan Erhartič lotila estetskega vrednotenja s tako imenovano švicarsko metodo in anketiranjem s pomočjo fotografij. Avtorja v zaključku poudarjata, da je estetski pomen naravnih vrednot v zadnjih desetletjih neupravičeno prezrt, kajti že ob ustanovitvi

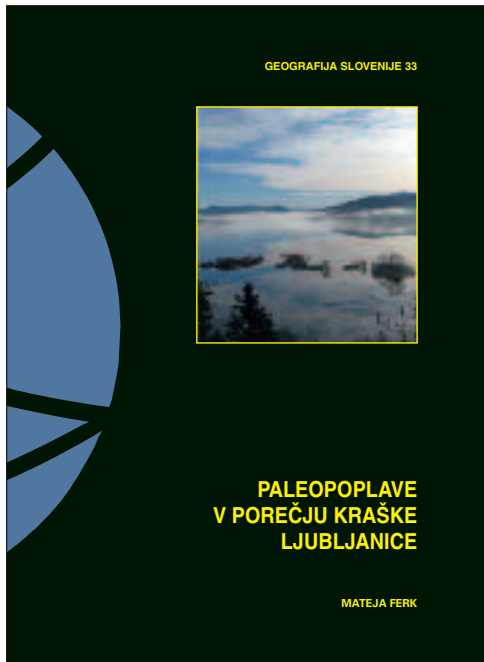
Alpskega varstvenega parka na območju Doline Triglavskih jezer je bilo zapisano, da je bil ustanovljen v »... *krajevno najlepšem delu naše države* ...«. S to navedbo se v tem zapisu vračamo k začetku knjige, kjer je Peter Skoberne v poglavju z naslovom 'Od prispodobe konca sveta do narodnega parka' opisal zgodovino zavarovanja tega območja. Nazorno je prikazal, kako so na obravnavano pokrajino različno gledali znanstveniki, turisti, gospodarstveniki in domačini. Osrednja nit tega poglavja je spor med domačini na eni strani ter naravovarstveniki in obiskovalci na drugi. Domačinom je bila leta 1924 ob prvem zavarovanju odvzeta pravica do paše v Dolini Triglavskega jezera. Za to izgubo niso dobili ustrezne odškodnine, posledično je še danes odnos domačinov do Triglavskega narodnega parka konflikten. Avtor zaključuje s pogledom naprej, ko »... *ostaja bistvena naloga Triglavskega narodnega parka odpiranje pogleda na njegove vrednote, v enakovrednem sodelovanju z vsemi, ki so na tem območju* ...«. Razlaga naravnih vrednot so namenjena naslednja poglavja. Andrej Šmuc s pomočjo številnih nazornih skic in fotografij razloži geološko strukturo in opiše kamnine. Poglavje temelji na intenzivnem terenskem delu v zadnjih letih. Mauro Hrvat, Matija Zorn, Mateja Ferk, Blaž Komac in Bojan Erhartič nam predstavijo relief. Poudarek je na razlago kraških in ledeniških reliefnih oblik, ki so nazorno prikazane s številnimi fotografijami, njihova razporeditev pa je razvidna iz priloženega zemljevida. Igor Dakskobler je opisal rastlinstvo in rastje, ki je prav tako bogato dokumentirano s fotografijami. Posebej opozarjamo na novejša odkritja v zadnjih štirih desetletjih, to je po letu 1974, ko je rastlinstvo in rastje na tem območju opisal Tone Wraber. V naslednjem poglavju izpod peresa Aleša Poljanca se seznanimo z zgradbo in razvojem gozdov. S tem počasi prehajamo na tisti del naravnih vrednot, v katere je v zadnjih stoletjih močno posegel človek. Avtor v svoji analizi največjo pozornost namenja smrekovim gozdovom. Anton Brancelj piše o vodah in življenju v njih. Jezera dajejo neizbrisljiv pečat Dolini Triglavskih jezer, kljub temu pa je bilo njihovo poznavanje do leta 1990 zelo skromno. Med vsemi naravnimi vrednotami so bila jezera najbolj prizadeta zaradi nepremišljenega delovanja človeka, posebej kritična je bila naselitev rib v nekatera izmed njih. Z osmim poglavjem, ki so ga napisali Matija Zorn, Daniela Ribeiro in Aleš Smrekar se vsebina knjiga počasi preveša od narave proti družbi oziroma od naravnih vrednot h kulturni dediščini. V Bohinju je bilo izkoriščanje gora povezano s fužinarstvom, planšarstvom in gozdarstvom. Avtorji so največ pozornosti namenili nekdanjim planinam, rabo tal pa so na podlagi kartografskih virov in letalskih posnetkov prikazali v letih 1826, 1868, 1934 in 2009. V sklepni odstavkih avtorji opozarjajo, da ob prvem zavarovanju Doline Triglavskih jezer kulturna pokrajina ni bila prepoznana kot vrednota, ki bi jo bilo treba obvarovati. Zato smo priča »... *zaraščanju, še zlasti ogozdovanju, s čimer se zmanjšuje pokrajinska pestrost* ...«. Avtorji tako opozarjajo na konflikt med varovanjem naravne in kulturne dediščine, ki mu posvečamo premalo strokovne pozornosti. Pri tematici o delovanju človeka ostajamo v devetem poglavju o gorništvu, ki ga je napisal Borut Peršolja. Slovensko planinsko društvo je sodelovalo pri ustanovitvi prvega zavarovanega območja v letu 1924, Planinska zveza Slovenije je podprla Zakon o Triglavskem narodnem parku v letu 1981. Gorniki so tako po eni strani pomagali pri naravovarstvenih prizadevanjih, po drugi strani pa zaradi množičnega obiska obremenjujejo okolje, planinske postojanke so na primer resen vir onesnaževanja vodnih virov.

Pričujoča knjiga nam torej predstavlja najpopolnejši prikaz naravnih in kulturnih vrednot v zavarovanem območju Doline Triglavskih jezer ter nam prinaša rezultate najnovejših naravoslovnih in družboslovnih raziskovanj. Vodi nas skozi zgodovino zavarovanja in nas pouči o vseh s temi postopki povezanih problemi. Ob tem razpravlja o metodah vrednotenja in se v sklepnem poglavju še posebej posveti estetskemu vrednotenju, ki je sicer v naši zakonodaji zapostavljeno. Iz besedila lahko izluščimo smernice za nadaljnje upravljanje tega in drugih zavarovanih območij.

Matej Gabrovce

Mateja Ferk:
Paleopoplave v porečju kraške Ljubljane
Geografija Slovenije 33

Ljubljana 2016: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC SAZU, 187 strani, 89 slik, 62 preglednic, ISBN 978-961-254-843-8

Ne malokrat se zdi, da o krasu vemo že skoraj vse in da je treba le še poglobiti obstoječa znanja. A kot je pogosto v znanosti, se tak občutek izkaže za naivnega, saj nove raziskave vedno znova postavljajo »stara« dejstva na preizkušnjo. Eno takšnih raziskav predstavlja knjiga *Paleopoplave v porečju kraške Ljubljane*.

Knjiga obravnava tematiko obsežnih poplav na prehodu iz pleistocena v holocen oziroma tako imenovanih paleopolav. Z raziskavo, ki jo je avtorica opravila v okviru doktorskega študija in jo razširila v pričujočo knjigo, je dokazala obstoj paleo-hidro-geomorfni procesov, o katerih doslej nismo vedeli skoraj nič. Z njimi lahko razložimo obstoj poplavnih sedimentov v »presenetljivo« visokih relativnih nadmorskih višinah, višinah, ki se nam z današnjega gledišča zdijo neverjetne.

V času raziskave so Slovenijo prizadele nekatere izjemne poplave (na primer septembra 2010, jeseni 2012, februarja 2014), ki so tudi na kraških poljih v porečju kraške Ljubljane poplavile sicer »običajno« varne vasi. Kot rečeno, so se nam te poplave zdele izjemne, a se jih ne da primerjati z višino poplav, ki jih je ugotovila avtorica. Paleopolave so namreč segale kar do 35 m više od današnjih!

Knjigo v prvem delu odlikuje pregled uporabljenih terenskih in laboratorijskih metod (poglavje 2), naravnogeografski oris porečja kraške Ljubljane (poglavje 3), ter izčrpen pregled dosedanjega znanstvenega dela na notranjskem krasu z različnih vidikov (geomorfološkega, geološkega, sedimentološkega, paleontološkega, arheološkega in hidrološkega) (poglavje 4). Najobsežnejši del knjige obsega poglavje 5 z obsežno razlago paleopolav v Pivški kotlini ter na Cerkniskem in Planinskem polju. Tu avtorica predstavi vse, kot jim pravi, »sledi« paleopolav z rezultati analiz. Pred sklepom (poglavje 7) v poglavju 6 rezultate podrobno ovrednoti.

Težišče raziskave je bilo na območju Planinskega polja z zaledjem, ki obsega predvsem Pivško kotlino in območje Cerkniškega jezera. Tja se steka večina podzemskih voda z notranjskega krasa, ki s seboj prinašajo sedimente – za hitro tekoče vode so značilni sedimenti z večjimi delci, počasi tekoče vode, kot jih še danes opazujemo na območju kraških poplav, pa zaznamujejo manjši delci, ki se iz vode počasi usedajo na dno. Prav takšni sedimenti, za katere je značilna tudi plastovitost, so odličen dokaz za obstoj poplav. Kjer se le-ti v jamah izmenjujejo s sigo, nastanek sige pa je mogoče datirati, je avtorica lahko ugotovila približno starost poplav, ter posredno ugotovila, v kakšnih okoljskih razmerah so se te pojavljale. Najti tovrstne sedimente je bil poseben izziv, saj se ti pojavljajo le mestoma v sicer obsežnih jamskih sistemih na preučevanem območju. Poleg tega so morali biti sedimenti v pravilni legi ter hkrati primerni za datiranje. Da je to uspelo, potrjuje primerjava starosti sedimentov na različnih območjih in v različnih legah (glede na površje in jamske rove). Obstoj paleopoplav je avtorica dokazala v treh obdobjih: pred približno 50.000, 30.000 in 8000 leti.

Pridobljeni rezultati so velika novost z vidika znanosti, saj omogočajo globlji vpogled v obdobje prehoda iz pleistocena (»ledena doba«) v holocen (»sedanjost«), ko se geomorfnim procesom pri oblikovanju pokrajine prvič pridruži sodobni človek. Prav ta dvojnost, razmerje med naravnimi in družbenimi procesi, ki so (so)oblikovali pokrajino, se je izkazala za najtrši oreh pri preučevanju tega časovno oddaljenega obdobja. Toda avtorica je uspela na podlagi sledi geomorfnih procesov na površju (na primer terase) in v podzemlju (na primer izmenjevanje sige in poplavne ilovice v kraških jamah) dokazati, da so to obdobje zaznamovale visoke poplave.

Avtorica je v raziskavi uporabila raznovrstne interdisciplinarne raziskovalne metode, tako kabinetne (3D analiza površja, geografski informacijski sistemi) kot laboratorijske, vse skupaj pa je zaokrožila z obsežnim terenskim delom. Očitno se je zavedala, da lahko le z rezultati terenskega preučevanja postavi nova izhodišča za bodoče hidro-geomorfološke raziskave na stičišču rečnega in kraškega sveta. Poleg jemanja vzorcev sedimentov v jamah, je terensko delo obsegalo tudi vzorčenje sedimentov iz vrtin na površju, raziskave lastnosti in lege sedimentov z napravo za merjenje električne upornosti ter podrobne analize vpliva morfologije površja na poplave. Slednje je bilo mogoče na temelju dobrega poznavanja geografskih informacijskih sistemov.

Sedimenti so bili v okviru razpoložljivih sredstev analizirani z najsoodobnejšimi metodami, ki obsegajo sedimentološke analize in rentgensko difrakcijo (zahvala gre Oddelku za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani), 12 analiz starosti na podlagi radioaktivnega izotopa ogljika ^{14}C (laboratorij Beta Analytic na Floridi v ZDA) in s pomočjo dveh paleomagnetnih U-Th analiz (laboratorij Univerze La Trobe v Avstraliji). Tovrstne analize ne bi bile mogoče niti koristne brez izvrstnega poznavanja lastnosti in lege primernih sedimentov v težko dostopnih delih številnih jam, posebej pa Postojnske in Planinske jame.

Poleg metodološkega prispevka k hidro-geomorfološkim raziskavam, prinaša delo tudi odgovor na vprašanje, kakšne naravne pojave (poplave) lahko ob določenih razmerah pričakujemo v Sloveniji – raziskava ima torej tudi pomemben aplikativni vidik, ki vpliva na varnost prebivalcev ter nakazuje možne družbene prilagoditve.

S tem pa smo prišli do najpomembnejšega vprašanja, na katerega je avtorica poskušala odgovoriti. To je vprašanje vzroka tako visokih poplav. Odgovor na to vprašanje je lahko dal le celosten preplet naravoslovnih in humanističnih preučevanj. Med možnimi vzroki paleopoplav avtorica izpostavlja ter podrobno utemeljuje naslednje: spremembe rabe zemljišč, spreminjajoče se podnebne in hidrološke razmere, kraški procesi in vpliv tektonike.

Naj končamo s citatom, ki ga je avtorica napisala ob koncu knjige in ki morda nakazuje naslednji avtoričin izziv: *»Imamo ... premalo podatkov, predvsem paleookoljskih, da bi lahko poplave bolj z gotovostjo uvrstila v širši podnebni in paleookoljski kontekst ter navedla vzroke za njihovo pojavljanje. To bo mogoče, ko bo za to območje izdelana podrobnejša paleopodnebna in paleookoljska rekonstrukcija.«*

Blaž Komac, Matija Zorn

Miha Koderman:

Nazaj v domači kraj: Prostorske in turistične razsežnosti obiskovanja Slovenije s strani slovenskih izseljencev in njihovih potomcev iz Avstralije

Koper 2015: Univerzitetna založba Annales, 220 strani, ISBN 978-961-6862-83-7

Geograf Miha Koderman je leta 2004 dokončal dodiplomski visokošolski strokovni študij turizma, v letu 2007 pa dodiplomski univerzitetni študij geografije. V obdobju med letoma 2007 in 2012 je bil podiplomski študent doktorskega programa Geografija kontaktnih prostorov na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem in mladi raziskovalec na Znanstveno-raziskovalnem središču Univerze na Primorskem. Leta 2012 je uspešno zagovarjal doktorsko delo z naslovom 'Turizem iskanja korenin: Slovenci v Avstraliji', ki je pozneje prejela nagrado Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Za slovenske izseljence in izseljenstvo nasploh so se zanimali že mnogi slovenski geografi. Dozdajšnje slovenske geografske razprave in monografije s tega področja so se osredotočale predvsem na ugotavljanje razporeditve in socialno-družbene kohezivnosti teh skupnosti v »novi domovini«. Manj zanimanja je bilo posvečenega ohranjanju fizičnega stika izseljencev z domovino, zelo redki pa so bili poskusi ugotavljanja osebne in etnične navezanosti na domači kraj. Čeprav so takrat in poprej slovenske turistične agencije redno sodelovale z ameriškimi ter drugimi agencijami pri organiziranju etnično homogenih čarterskih in rednih poletov ter avtobusnih izletov po domovini, poglobljenih raziskav in zapisov o turističnih ter finančnih učinkih teh potovanj skorajda ni.

Ledino na področju preučevanja cikla turističnih migracij slovenske izseljeniške skupnosti je pred leti zaoral šele avtor pričujoče monografije. Najprej se je spopadel s pestrostjo terminoloških izrazov, ki so nastali na angleškem jezikovnem področju in razmejil pomena ter jim namenil mesto v slovenskem izrazoslovlju. V okviru segmenta tako imenovanega VFR turizma (obiskovanje prijateljev in sorodnikov) je bil primoran opredeliti podzvrst »turizma korenin« (angleško *roots tourism*) in jo vsebinsko ločiti od sorodnih pojmov, kot so »etnični turizem« (*ethnic tourism*), »povratništvo« (*homecoming*). Šele po

tem uvodnem koraku se je avtor lahko lotil terenskega dela oziroma priprave in izvedbe anket ter osebnih intervjujev z institucionalnimi in individualnimi deležniki slovenskih izseljeniških turističnih migracij v Ameriki, Avstraliji in Sloveniji.

Avtor predgovora Anton Gosar ugotavlja, da: »... Pričujoča študija lahko služi kot smerokaz za sorodna raziskovanja drugih slovenskih emigrantskih skupnosti in turističnih potovanj izseljencev (z etničnim pridihom). Delo se postavlja ob bok redkim monografijam, ki obravnavajo irsko in škotsko ter (v novejšem času) poljsko in latvijsko izseljensko skupnost in turistična potovanja izseljencev v domovino. Zagotovo je pričujoče delo lahko temeljna literatura za študijske programe zgodovine, geografije, sociologije, politologije, demografije, antropologije... in ne nazadnje ekonomije ter turizma kot interdisciplinarne vede. Razveseli pa se je lahko tudi laična in strokovna javnost, ki jo zanimajo sodobni migracijski turistični tokovi in vzroki ter posledice, ki so povezani z njimi. Kot že rečeno, ne gre prezreti aplikativne vrednosti te monografije, posebno za slovenske turistične agencije in občine, regije oziroma okolja, ki so jih zaznamovali izraziti emigracijski tokovi prebivalstva...«.

Avtor je dognal, da ima populacija avstralskih Slovencev še relativno dobro razvite vezi s sorodniki v Sloveniji, ki jih tudi bolj ali manj redno vzdržuje. Iz pričevanj obiskovalcev iz ZDA lahko ocenimo, da imajo le-ti nekoliko drugačen odnos in bolj intenzivno izraženo voljo po raziskovanju ter ohranjanju družinske in etnične/narodnostne dediščine, kakor pa obiskovalci iz Avstralije. V večini je seznanjanje druge in tretje generacije v Avstraliji živečih potomcev slovenskega izvora z etnično oziroma narodnostno dediščino, o kateri so jim pripovedovali starši oziroma stari starši, omejeno na obdobje odrasčanja, pozneje pa je le redko deležno večjega zanimanja. To se v veliki meri izraža v neudejstvanju mlajših v organiziranih oblikah življenja izseljenske skupnosti.

Knjiga je razdeljena na sedem glavnih vsebinskih delov. Poleg uvoda na začetku in sklepa na koncu si sledijo še drugo poglavje, ki analizira izbrano izrazoslovje s pregledom opravljenih študij ter znanstvene literature, tretje poglavje, ki predstavi slovenske izseljenske skupnosti v Avstraliji, četrto poglavje o slovenski izseljenski skupnosti in turističnem obisku nekdanje Jugoslavije in Slovenije, peto poglavje z analizo obiska slovenskih izseljencev in njihovih potomcev iz Avstralije v Sloveniji ter šesto poglavje z analizo aktivnosti in odnosa gostiteljev do sorodnikov ter prijateljev slovenskega izvora ob njihovem obisku Slovenije. Knjiga je opremljena s 46 tabelami, na koncu pa je tudi barvna priloga s petnajstimi slikami.

Primož Pipan

Dejan Cigale:

Prostočasna potovanja in slovensko prebivalstvo

E-GeograFF 8

Ljubljana 2015: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 109 strani, ISBN 978-961-237-758-8

Nova publikacija v knjižni zbirki elektronskih monografij e-GeograFF v slovensko geografsko in družboslovno okolje prinaša izvirna spoznanja o razsežnostih prostočasnega in turističnega ravnanja slovenskega prebivalstva. Avtor v njej uvodoma konceptualno predstavi pojme prosti čas, rekreacija in turizem ter osvetljuje njihovo medsebojno prepletenost in povezanost. Nadalje podaja teoretska dognanja o pomenu, vzročnosti in dinamiki rekreacijskih ter prostočasnih dejavnosti, ki jih utemeljuje z obsežnim naborom tujih in domačih študij različnih strok. Podrobno analizira značilnosti turističnih potovanj slovenskega prebivalstva, kakršne se izkazujejo iz podatkov Statističnega urada Republike Slovenije, pri čemer izpostavlja tudi njihov prostorski vidik.

Osrednji del monografije predstavljata obsežni kvantitativni raziskavi, ki ju je avtor zasnoval z namenom preučitve prostočasnega ravnanja prebivalcev Slovenije v povezavi s krajšimi in daljšimi turističnimi potovanji. Vzorec je bil oblikovan z metodo kvotnega vzorčenja in je v primeru krajših turističnih poto-

vanj obsegal 1459, v primeru daljših pa 362 anketirancev. Glavnina sorodnih študij je bila v slovenskem prostoru opravljena tekom osemdesetih in devetdesetih let 20. stoletja, zato prinaša pričujoča monografija nadvse dobrodošlo in pomembno posodobitev spoznanj o tovrstnih prostočasnih oziroma turističnih aktivnostih. Raziskavi še posebno odlikujejo ugotovitve, pridobljene z analizo korelacij med posameznimi spremenljivkami, ki na več ravneh bogatijo ter širijo pridobljene sinteze in spoznanja. Delo tako presega formalistično podajanje rezultatov izvedenega raziskovanja ter na kompleksen in poglobljen način obravnava povezave med turističnim udejstvovanjem prebivalstva ter z njim povezanimi dejavniki in specifikami posameznih družbenih skupin.

Aktualnost monografije se izkazuje v opredeljevanju in znanstvenem preučevanju pojavov, ki so postali ključna sestavina človeškega življenja. Njena relevantnost se zdi v času, ko turistično gospodarstvo v Sloveniji doživlja rekordne rezultate v smislu števila prihodov turistov in njihovih prenočitev, med katerimi se na domače prebivalstvo nanaša približno tretjina vsega turističnega prometa, še toliko večja.

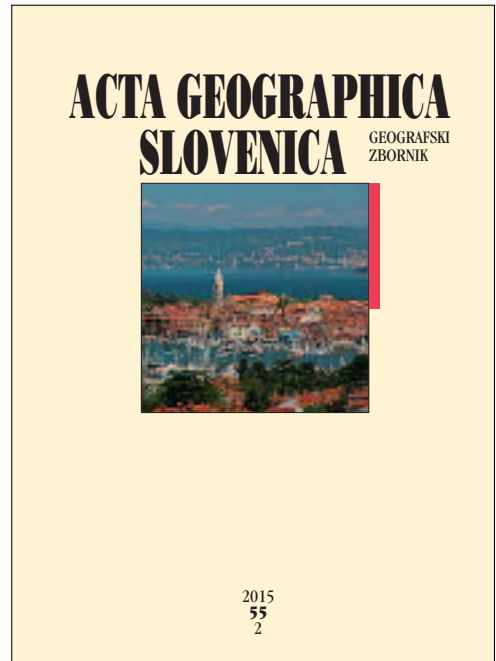
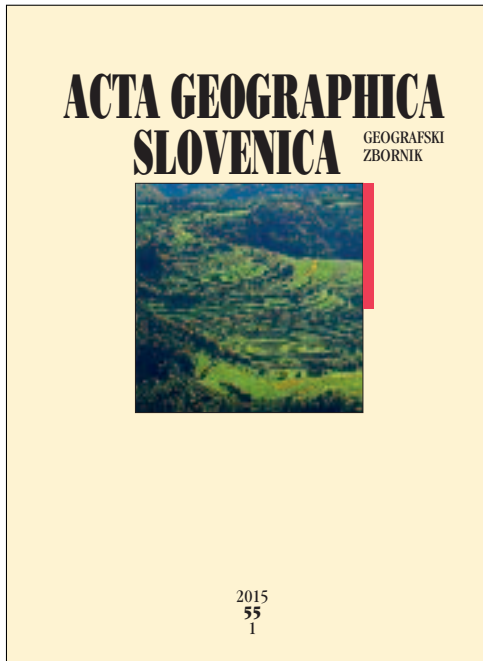
Monografija je dosegljiva na spletnem naslovu: <http://geo.ff.uni-lj.si/publikacije/e-geograff/e-geograff-8-prostocasna-potovanja-in-slovensko-prebivalstvo>.

Miha Koderman

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 55-1 in 55-2

Ljubljana 2015: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 390 strani, ISSN 1581-6613

V skladu s prakso zadnjih nekaj let tudi obe številki 55. letnika Geografskega zbornika sestavljata redni in posebni del. Prispevki tujih avtorjev niso prevedeni v slovenščino. Prav tako je le v angleščini posebni del, ki je tokrat posvečen rezultatom projekta *WIKIAlps*. Sicer obe številki skupaj prinašata 20 znanstvenih člankov, vsaka po sedem v rednem in tri v posebnem delu.

V prvi številki objavljajo pretežno domači avtorji. Najprej Anita Jerše s sodelavci z Urada za seizmologijo in geologijo Agencije Republike Slovenije za okolje v članku 'Makroseizmične raziskave vplivov lokalne geološke zgradbe na intenzitete izbranih potresov na širšem območju Ljubljane' podaja pregled potresnih intenzitet 11 potresov, opredeljenih po Evropski potresni lestvici (EMS-98), upošteva klasifikacijo tal po evropskem standardu Evrokod 8 (EC8) in poskuša prispevati k boljši oceni tukajšnje potresne nevarnosti. Drugi je interdisciplinarni prispevek 'Terasirana pokrajina v Brkinih' Lučke Ažman Momirski s Fakultete za arhitekturo Univerze v Ljubljani in Draga Kladnika z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Ukvarja se z doslej prezrto tematiko terasiranih pokrajin, primerja njihovo preučevanje v svetu in pri nas, analizira značilnosti teras v Brkinih, išče demografske in naravne vzroke za njihovo propadanje in možnosti za delno ohranitev te kulturne vrednote.

Kristina Knific (Občina Gorenja vas – Poljane) in Štefan Bojnc (Fakulteta za management Univerze na Primorskem) v prispevku 'Spremembe v strukturi uporabe zemljišč na kmečkih gospodarstvih na hribovitih podeželskih območjih' analizirata sedanje družbeno-ekonomske procese v škofjeloškem območju glede na različne naravne, gospodarske in socialne razmere v preteklosti.

Sledi prispevek Nike Razpotnik Visković (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) 'Vrednotenje razvojnega potenciala obmestnih kmetij – metodologija', ki naj bi bil podlaga za dolgoročno prostorsko načrtovanje slovenskega kmetijstva in naj bi pripomogel k ohranjanju vitalnosti, stabilnosti ter razvojnega potenciala slovenskih obmestnih kmetij.

V naslednjem članku 'Geografsko zamišljanje pokrajin: analiza fotomonografije slovenske krajine' Mimi Urbanc s sodelavcem (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) analizira geografske predstave o pokrajinah, oblikovane na podlagi fotografij in vzpostavlja sistem kategorij oziroma kriterijev za njihovo kvantitativno vrednotenje.

Piotr Raźniak in Anna Winiarczyk-Raźniak z Geografskega inštituta Pedagoške univerze v Krakovu se v članku '*Did the 2008 global economic crisis affect large firms in Europe?*' sprašujeta o učinkih

globalne krize na velika evropska podjetja. Ugotavljata predvsem veliko rast njihovega števila v Srednji in Vzhodni Evropi ter decentralizacijo njihovih sedežev.

V zadnjem, desetem prispevku Nina Zupančič s sodelavcema (Oddelek za geologijo Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani, Paleontološki inštitut Ivana Rakovca ZRC SAZU) ugotavlja 'Okoljski vpliv prašenja s terminala koprskega pristanišča za razsuti tovor na kmetijska tla' in podaja rezultate geokemičnega kartiranja koprskega zaledja.

Drugi, posebni del Geografskega zbornika 55-1, ki je namenjen rezultatom projekta *WIKIAlps* (<http://www.wikialps.eu/>) iz evropskega programa Alpski prostor, pod naslovom '*Sustainable spatial development in the Alps*' uvajajo uredniki Janez Nared, Nika Razpotnik Visković in Blaž Komac (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU).

Poglavja so namenjena prostorskemu razvoju v Alpah, predvsem zakonodaji, subjektom odločanja in planiranju, orodjem, ki omogočajo učinkovito izvajanje odločitev in prenosu dobrih praks znotraj alpskih dežel.

Isti trije avtorji so prispevali tudi drugi članek '*The Alps: A physical geography, political, and program framework*', ki osvetljuje Alpe kot geografsko območje, nadalje Alpsko konvencijo, to je pogodbo med 8 državami ter njen namen in končno program Alpski prostor, ki je transnacionalni program sodelovanja med državami podpisnicami pogodbe.

Zadnji prispevek '*Web-based instruments for strengthening sustainable regional development in the Alps*' je napisal Axel Borsdorf s sodelavci (Inštitut za interdisciplinarno raziskovanje gora, Avstrijska akademija znanosti in Geografski inštitut iz Innsbrucka). Poudarja pomen spletnih orodij za krepitev trajnostnega razvoja Alp in vključevanje najširše javnosti ter orodja kritično vrednoti.

Druga številka se začne s prispevkom Nataše Kolega iz podjetja Harpha sea d. o. o. 'Spreminjanje obalne črte na slovenski obali med letoma 1954 in 2010'. Na podlagi primerjave različno starih letalskih posnetkov je analizirala učinke poseljevanja, predvsem pa turizma in pristaniške dejavnosti ter opredelila bolj in manj naravne obalne odseke.

Bogdan Mihai s sodelavcema z Geografske fakultete Univerze v Bukarešti se v članku '*Post-socialist urban growth of Bucharest, Romania – a change detection analysis on Landsat imagery (1984–2010)*' ukvarja z urbano rastjo Bukarešte kot izbranega primera. Opira se na satelitske posnetke in statistične podatke, uporablja GIS-tehniko in upošteva zemljevid pokrovnosti CORINE. Ugotavlja značilnosti prestrukturiranja dejavnosti v mestu in vlogo teh procesov pri gospodarski rasti in suburbanizaciji preučevane regije.

Drago Perko in sodelavci (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) so predstavili raziskovalne izsledke v prispevku '*Metodologija naravne pokrajinske tipizacije Slovenije*'. Izvedli so jo na podlagi najpomembnejših naravnih prvin – površja, kamnin in rastlinstva, ter s pomočjo GIS-tehnik in s preverjanjem na terenu.

Andreea Loreta Cercleux s sodelavcema (Geografska fakulteta in Interdisciplinarno središče za napredne raziskave teritorialnih sprememb Univerze v Bukarešti) v prispevku '*Structural dynamics of tertiary activities in industrial parks in Bucharest, Romania*' analizira poglobljeno dogajanje znotraj glavnega mesta v procesu tranzicije in reorganizacije gospodarskega sistema. Poudarja terciarizacijo ob hkratni deindustrializaciji in prostorski prerazporeditvi dejavnosti ter podaja različne razvojne scenarije v prihodnosti.

Vanja Dragičević s sodelavci (Oddelek za geografijo, turizem in hotelski menedžment iz Novega Sada in Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU iz Ljubljane) v prispevku 'Evropska prestolnica kulture: mnenje prebivalcev o družbenih koristih in stroških dogodka – primer Maribora 2012' analizirajo, kako v primeru Maribora prebivalci ocenjujejo učinke, ki jih prinaša naslov »Prestolnica Evrope«. Uporabljajo lestvico FSIAS. Edini so si, da povsem prevladujejo koristi. Pridobljeni naslov služi tako promociji Slovenije kot tudi mestu Maribor.

Sledijo rezultati raziskave Boštjana Kerblerja (Urbanistični inštitut Republike Slovenije) 'Staranje prebivalstva v Sloveniji: prostorski vidik'. Ti kažejo, da obstajajo v procesu staranja velike razlike med območji Slovenije in temu bi se morali prilagoditi različni subjekti. Negativni učinki se marsikje že odražajo v prostoru, zato bi bile nujne dodatne raziskave posledic staranja prebivalstva.

Katarina Polajnar Horvat (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) in Urška Drofenik v prispevku 'Možnosti razvoja gorskega kolesarstva v občini Bohinj' podajata smernice nadaljnega razvoja kolesarstva v Bohinju. Prizadevata si zadostiti zahtevam po trajnostni rabi in hkrati uskladiti potrebe različnih uporabnikov prostora.

V posebnem delu, ki prinaša rezultate projekta *WIKIAlps*, je prvi članek Riccarda Brozzija s sodelavci (Evropska akademija iz Bolzana in Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) 'Towards more resilient economies in Alpine regions', v katerem se zavzema za bolj prilagodljivo gospodarjenje, saj izkušnje kažejo, da je vsesplošna kriza prizadela regije glede na njihovo prožnost. Loči tri skupine regij po ranljivosti in podaja temeljne smernice za njihovo uspešnejše upiranje zunanjim pritiskom.

Stefan Marzelli in Florian Lintzmeyer (Inštitut za okoljsko planiranje in prostorski razvoj – IFUPLAN, München) v članku 'Transnational needs of sustainable spatial development in the Alps: results from an analysis of policy documents' poudarjata, da se trajnostni prostorski razvoj ne more končati na mejah držav. Analizirala sta 32 dokumentov – strategij, načrtov in poročil, nastalih v okviru evropskega mednarodnega sodelovanja oziroma programa Alpski prostor in projekta *WIKIAlps*. Podala sta kvantitativno oceno potreb, dodanih vrednosti in razvojnih ovir, prisotnih na tem območju. Poudarjata, da je na mnogih področjih še vedno premalo mednarodnega sodelovanja ter vladne pomoči pri oblikovanju skupne politike in razvojnih strategij, na primer pri upravljanju z naravnimi viri in sprejemanju strateških odločitev.

Na koncu Janez Nared s sodelavci (mednarodna sestava) v članku 'Achieving sustainable spatial development in the Alps through participatory planning' razlagajo, kako s participativnim načrtovanjem doseči trajnostni razvoj v Alpah. Analizirali so 27 dokumentov iz sedmih alpskih držav in ugotovili, da vloga deležnikov pri planiranju postopno raste. Da bi jo še okrepili, jih je potrebno prepričati, da je prav ta ključna za zagotavljanje trajnostnega razvoja, načrtovalcem pa je treba posredovati znanja o participativnih metodah in tehnikah.

Kot vsi letniki revije je tudi tokratni letnik prosto dostopen na spletu:

- 55-1: <http://ojs.zrc-sazu.si/ags/issue/view/137/showToc>,
- 55-2: <http://ojs.zrc-sazu.si/ags/issue/view/143/showToc>.

Poleg tega je dostopen še prek drugih spletnih portalov: Geoscience e-Journals (<http://paleopolis.rediris.es/geosciences/>), Google Scholar (<http://scholar.google.si/>) in EBSCOhost (<http://www.ebscohost.com/>) ter v direktoriju prostodostopnih znanstvenih revij DOAJ (<http://www.doaj.org/>) in Digitalni knjižnici Slovenije (<http://www.dlib.si>).

V preteklem letu je revija doživela pomembne tehnične spremembe na področju urednikovanja; prešla je na uredniški sistem *Open Journal Systems* (<http://pkp.sfu.ca/ojs/>). S tem je olajšano uredniško delo, hkrati pa je avtorjem člankov omogočena sledljivost, v kateri uredniški fazi so njihovi prispevki. Naslov spletne strani za poslovanje uredništva z avtorji je: <http://ojs.zrc-sazu.si/ags/index>

Maja Topole

Acta Geobalcanica 1-1 in 1-2

Skopje 2015: Društvo Geobalcanica, 82 strani, ISSN 1857-9833

Ob prvi mednarodni znanstveni konferenci Geobalcanica, ki je potekala med 5. in 7. junijem 2015 v Skopju, je Društvo Geobalcanica ustanovilo tudi novo geografsko revijo *Acta Geobalcanica*. Njen namen je predstaviti novosti s področja geografije in sorodnih ved, še posebej področij fizične in humane geografije, kartografije, geografskih informacijskih sistemov in prostorskega načrtovanja. Prispevke objavlja v angleškem jeziku, odprta pa je za raziskovalce iz Evrope in s celega sveta. Več podatkov o reviji je na voljo na njeni spletni strani: <http://acta.geobalcanica.info>, kjer najdete tudi pogoje objavljanja in navodila avtorjem.

Slika: Logo revije Acta Geobalcanica.

Prvi letnik je izšel v dveh zvezkih, v vsakem pa so po štirje članki. Avtorjev je 15 in prihajajo iz sedmih različnih držav: Bolgarije, Estonije, Italije, Madžarske, Slovenije, Srbije in Turčije.

Prispevki v prvi številki so:

- Nikola Botoucharov, Megi Angelova: *Thermal maturity assessment of middle triassic rocks and heat flow modeling in Agatovo-Suhindol area (central north Bulgaria)*,
- Evren Özgür, Kasım Koçak: *The effects of the atmospheric pressure on evaporation*,
- Mirela Djurović, Predrag Djurović: *The impact of glacial processes in the evolution of the poljes of Montenegro*,
- Matija Zorn, Mauro Hrvatin: *Damage caused by natural disasters in Slovenia between the years 1991 and 2008*,

prispevki v drugi številki pa:

- Drago Perko, Rok Ciglič: *Slovenia as a European landscape hotspot*,
- Zoltán Kovács, György Vida: *Geography of the new electoral system and changing voting patterns in Hungary*,
- Arild Holt Jensen: *Transformation from state socialism to market economy; effects on agricultural production and rural landscapes in Estonia and Latvia*,
- Daniele La Rosa, Riccardo Privitera: *Evaluation of ecosystem services along urban-rural transects in southern Italy*.

Reviji želimo uspešno pot in uveljavitev med geografskimi revijami v jugovzhodni Evropi.

Rok Ciglič, Drago Perko, Matija Zorn

